

UZASADNIENIE

Powód W. Ż. w pozwie wniesionym w dniu 28 czerwca 2017 domagał się zasądzenia od pozwanej S. K. kwoty 8.000,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi [za opóźnienie] naliczonymi od daty wezwania jej do zapłaty. Wniósł również o zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu.

W uzasadnieniu wskazał że spadkodawca K. Ż. zmarł w dniu 29 czerwca 2012 roku. Pozostawił po sobie testament, w którym jedyną spadkobierczynią uczynił wnuczkę S. K.. Dlatego też postanowieniem z dnia 18 stycznia 2013 roku w sprawie I. Ns. 2225/12 tutejszy sąd stwierdził nabycie spadku w całości przez S. K.. Powód wskazał, że w skład spadku chodziło jedynie mieszkanie położone w G. przy ulica (...).

W dniu 19 października 2017 roku tut. Sąd wydał wyrok zaoczny zasądzający na rzecz powoda kwotę 8.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia 21 grudnia 2014 roku do dnia zapłaty, zaś w pozostałym zakresie powództwo oddalił. Nadto zasądził koszty procesu na rzecz powoda i nadał rygor natychmiastowej wykonalności wyrokowi w pkt I i III.

Pozwała złożyła wniosek o przywrócenie terminu do złożenia sprzeciwu od wyroku zaocznego wraz ze sprzeciwem. Sprzeciwem pozwana zaskarżyła wyrok w całości, podnosząc brak rozpoznania istoty sprawy oraz spełnienie roszczenia przez pozwaną. Wskazała, że powód otrzymał kwotę 300 USD oraz 2.500 zł z masy spadkowej oraz kilka ruchomości należących do spadku. W konsekwencji wniosła o oddalenie powództwa oraz zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego. W uzasadnieniu wskazała, że roszczenie powoda zostało spełnione w dniu 4 lipca 2012 roku oraz w późniejszym okresie rzeczowo. Wyjaśniła, że testament, na podstawie którego spadek odziedziczyła został znaleziony w dacie późniejszej niż otwarcie spadku. Powód wraz z pozostałymi spadkobiercami ustawowymi nie mając o powyższym świadomości dokonali podziału ruchomości w tym pieniędzy znajdujących się w kasetce. Każdy ze spadkobierców otrzymał po 300 USD oraz kwotę ok. 2.500 zł. Dodatkowo w późniejszym czasie spadkobiercy ustawowi otrzymali od pozwanej pewne ruchomości. W konsekwencji czego powód otrzymał spłatę zachowku.

Postanowieniem z dnia 7 lutego 2018 roku Sąd wstrzymał wykonanie wydanego w sprawie w dniu 19 października 2017 roku w wyroku zaocznego.

W dniu 22 lutego 2018 roku wpłynęło pismo powoda, w którym cofnął on powództwo.

Postanowieniem z dnia 1 marca 2018 roku Sąd przywrócił pozwanej S. K. termin do wniesienia sprzeciwu od wyroku zaocznego.

Pismem procesowym z dnia 12 marca 2018 roku powód cofnął oświadczenie o cofnięciu pozwu złożone w dniu 22 lutego 2018 roku

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

K. Ż. zmarł 29 czerwca 2012 roku w G..

/dowód: odpis skrócony aktu zgonu - k. 3/

Spadkodawca pozostawił po sobie żonę oraz dzieci: W. K., K. K., W. Ż. i Z. Ż..

Prawomocnym postanowieniem z dnia 18 stycznia 2013 roku w sprawie I. Ns. 2225/12 spadek po K. Ż. na podstawie testamentu notarialnego z dnia 12 lutego 1997 roku nabyła w całości S. K..

/dowód: z akt. I. Ns. 2225/12: postanowienie - k. 38/

Spadkodawca posiadał udział w nieruchomości - lokalu nr (...) położonym przy ulicy (...) w G., oznaczonej KW nr (...), którą prowadzi tut. Sąd, który pozostawał w jego i jego małżonki majątku wspólnym.

/dowód: zaświadczenie - k. 6/

Według stanu na dzień śmierci spadkodawcy i cen aktualnych wartość prawa własności w/w lokalu wraz z udziałem (...) związanym z własnością lokalu wynosi 71.000 zł.

/dowód: opinia – k. 175-202; opinia uzupełniająca – k. 248-249/

W dniu 25 marca 2014 rok pozwana S. K. oraz J. Ż. (żona spadkodawcy) dokonały sprzedaży przysługujących im udziałów (po 1/2 każdej z nich) w w/w lokalu za cenę 50.000 zł tj. po 25.000 zł za każdy zbywany udział.

/dowód: akt notarialny – k. 45-52/

Spadkodawca na dzień zgonu posiadał rachunek w (...) Bank (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.. Na dzień śmierci na rachunku znajdowała się kwota 4.025,28 zł.

/dowód: pismo (koperta) - k. 126/

Na dzień 29 czerwca 2012 roku spadkodawca był objęty umową indywidualnie kontynuowanego ubezpieczenia typ Życie – polisa (...) w (...) Zakładzie (...) na (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.. Za śmierć spadkodawcy przyznano świadczenie w wysokości 1.200 zł, które zostało wypłacone osobie uposażonej do otrzymania świadczenia – Z. Ż. w dniu 4 lipca 2012 roku. Następnie Z. Ż. w/w kwotę przekazał żonie spadkodawcy.

/dowód: pismo z (...) – k. 129; dowód z przesłuchania powoda na rozprawie w dniu 10 stycznia 2019 roku – k. 283v/

Kilka dni po pogrzebie spadkodawcy powód i jego rodzeństwo rozdzielili między siebie oraz żonę zmarłego zgromadzone przez spadkodawcę za życia w dwóch kasetkach pieniądze, tj. w walucie polskiej i w dolarach. W kasetkach znajdowało się łącznie 7000 zł i 1230 dolarów, a także pamiątkowe monety, część z nich była srebrna.

Przy czym żona zmarłego J. Ż. otrzymała 30 dolarów, zaś W. K., K. K., W. Ż. i Z. Ż. po 300 dolarów.

Powód i jego rodzeństwo otrzymali po 900 zł, zaś żona zmarłego ok. 200 zł.

Pieniądze znajdujące się na rachunku zmarłego przeznaczono na wydatki związane z pochówkiem i uroczystością pogrzebową.

/dowód: zeznania świadka W. K. na rozprawie w dniu 12 kwietnia 2018 roku; zeznania świadka M. K. na rozprawie w dniu 12 kwietnia 2018 roku; zeznania świadka G. K. na rozprawie w dniu 12 kwietnia 2018 roku; zeznania świadka J. Ż. na rozprawie w dniu 13 września 2018 roku przed Sądem Rejonowym w Białymstoku w sprawie I. Cps. 34/18 (00:05:22 – 00:20:00) – k. 234-235; dowód z przesłuchania powoda na rozprawie w dniu 10 stycznia 2019 roku – k. 283v; dowód z przesłuchania pozwanej na rozprawie w dniu 10 stycznia 2019 roku – k. 283v-284/

Dnia 27 kwietnia 2013 roku został dokonany spis rzeczy pozostałych po spadkodawcy K. Ż.. Powód, jego rodzeństwo i pozwana częściowo podzieli się ruchomościami ze spisu.

/dowód: spis - k. 53-56; zeznania świadka A. W. na rozprawie w dniu 12 kwietnia 2018 roku

Powód w dniu 27 listopada 2014 roku wezwał pozwaną do zapłaty kwoty 8.000 zł tytułem zachowku. Wezwanie pozwana otrzymała w dniu 17 grudnia 2014 roku.

/dowód: wezwanie - k. 4; zwrotne potwierdzenie odbioru - k. 5/

Pozwana w okresie od 15 września do 15 listopada 2017 roku przebywała pod adresem (...), gm. S. województwo (...)

/dowód: oświadczenia - k. 59; oświadczenie - k. 61/

Pozwana zatrudniona jest w zakładzie fryzjerskim położonym w G. przy ulicy (...). A. K. (1) zamieszkała pod w/w adresem posiadała pełnomocnictwo pozwanej do odbioru korespondencji.

/dowód: pełnomocnictwo - k. 58-59; oświadczenie - k. 60/

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o przywołane wyżej dowody.

Opinie sporządzone (pierwotna i uzupełniająca) przez biegłego A. K. (2) Sąd uznał jako pełnowartościowy środek dowodowy. Opinie są jest zwięzłe i precyzyjne. Sąd ocenił je jako profesjonalne, sporządzone przez osobę posiadającą odpowiednie kwalifikacje. Opinia pierwotna oddaje wartości nieruchomości z uwzględnieniem jej stanu na datę śmierci spadkodawcy i cen aktualnych. Biegły w swojej opinii w sposób szczegółowy wskazał na przyjętą metodykę wyceny jak również parametry wzięte pod uwagę przy szacowaniu tej nieruchomości, w tym czynniki mające w tym konkretnym przypadku wpływ na końcową wycenę.

Zeznania świadka A. O. w zasadzie poza potwierdzeniem okoliczności przebywania pozwanej w miejscowości L. niewiele wnoszą do sprawy. Świadek nie miał wiedzy o sposobie podziału środków zgromadzonych w kasetkach. Podobnie niewiele wniosły do sprawy zeznania świadka A. W.. Świadek jedynie wskazała na swoją obecność w tworzeniu spisu ruchomości znajdujących się w mieszkaniu.

Sąd pominął, jako spóźniony, wniosek pełnomocnika pozwanej zgłoszony na rozprawie w dniu 10 stycznia 2019 roku o dopuszczenie dowodu w postaci oświadczenia J. K. (1) sporządzonego w obecności G. S. i jej męża na okoliczność podziału pieniędzy z kasetki. Podkreślić należy, iż informacja odnośnie tego, że J. K. (1) posiada wiedzę o sposobie podziału pieniędzy była wiadomym już od samego początku procesu. Z resztą w/w została przesłuchana w drodze odezwy przez Sąd Rejonowy w Białymstoku na okoliczność m.in. rozdysponowania przez dzieci zmarłego pieniędzmi zgromadzonymi w kasetkach. Na rozprawie w imieniu pozwanej stawiała się apl. adw. J. K. (2) z upoważnienia adw. K. Z., która mogła zadawać pytania szczegółowe świadkowi. Stąd też w ocenie Sądu nic nie stało na przeszkodzie, aby świadka w tym zakresie wypytać wówczas. Wskazać należy również, że z treści art. 3 k.p.c. wynika, że strony i uczestnicy postępowania obowiązani są dokonywać czynności procesowych zgodnie z dobrymi obyczajami, dawać wyjaśnienia co do okoliczności sprawy zgodnie z prawdą i bez zatajania czegokolwiek oraz przedstawiać dowody. Powyższe oznacza, że strona dysponując informacjami odnośnie przedmiotu postępowania, winna we właściwym czasie przedstawić je sądowi, tak, aby można było sprawnie i szybko przeprowadzić w odpowiednim zakresie postępowanie dowodowe, bez narażania strona na nieuzasadnione przeciągnięcie procesu.

Nadto Sąd pominął wniosek pełnomocnika pozwanej również zgłoszony na rozprawie w dniu 10 stycznia 2019 roku o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka G. S. na okoliczność ceny uzyskanej za mieszkanie i sposobu podziału tych pieniędzy. Okoliczności te pozostają bez znaczenia dla niniejszego postępowania, bowiem Sąd ustala wartość majątku spadkowego na dzień śmierci spadkodawcy, zaś wartość nieruchomości wg stanu na dzień śmierci spadkodawcy i cen aktualnych w oparciu o opinię biegłego sądowego. Dopuszczenie dowodu wygenerowałoby dodatkowe zbyteczne koszty oraz niepotrzebnie wydłużyłoby postępowanie sądowe.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługuje na częściowe uwzględnienie.

Zgodnie z przepisem art. 991 § 1 k.c. zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni – dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach – połowa wartości tego udziału (zachówek). Art. 991 § 2 k.c. stanowi zaś, że jeżeli uprawniony

nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia.

Obliczenie zachowku polega na ustaleniu wysokości sumy pieniężnej jakiej uprawniony do zachowku może domagać się na podstawie art. 991 § 2 k.c. od spadkobiercy powołanego. Samą wysokość zachowku ustala się za pomocą obliczeń, które w zasadzie przebiegają w trzech etapach: najpierw ustala się udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia zachowku, udział ten jest wyrażony odpowiednim ułamkiem, potem ustala się substrat zachowku, który po przemnożeniu przez ułamek, który wyraża udział stanowiący podstawę do obliczenia zachowku daje nam poszukiwaną wielkość, czyli wysokość zachowku. Aby ustalić substrat zachowku należy przede wszystkim określić tzw. czystą wartość spadku. Czysta wartość spadku stanowi różnicę między wartością stanu czynnego spadku a wartością stanu biernego spadku (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 8 maja 2013 r., I ACa 66/13, LEX nr 1381559).

Nie ulega wątpliwości, iż powód jako syn spadkodawcy wykazał, iż należy do osób uprawnionych do zachowku z mocy art. 991 § 1 k.c., w wysokości połowy wartości udziału spadkowego należnego przy dziedziczeniu ustawowym. Powód nie wskazywał przy tym aby spełniał przesłanki do ustalenia wyższego zachowku (2/3).

Powodowi, zgodnie z art. 991 § 1 k.c. przysługuje połowa udziału spadkowego, która by przypadła mu przy dziedziczeniu ustawowym.

W pierwszej kolejności należało zatem określić udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia zachowku.

K. Ż. zmarł będąc w związku małżeńskim z J. Ż.. Zmarły pozostawił czworo dzieci, tj. powoda i W. K., K. K. i Z. Ż.. Co do zasady powodowi przysługuje zachówek w wysokości połowy należnego mu udziału w spadku (art. 931 § 1 k.c.) a więc w tym przypadku połowa z 3/16 części udziałów, bowiem gdyby spadkodawca nie pozostawił testamentu spadek odziedziczyliby żona – 1/4 udziałów i czworo dzieci – każde po 3/16 udziałów (3/4 x 1/4).

Obliczenie substratu zachowku polega na ustaleniu czystej wartości spadku, a następnie doliczenia określonych w art. 933 k.c. darowizn. W skład spadku wchodzi wszystkie aktywa i prawa majątkowe należące do spadkodawcy pomniejszone o długi spadkowe. Ustalanie wartości spadku oznacza ustalenie wartości praw, które weszły w skład spadku. Przy czym wartość spadku ustala się według cen z daty orzekania o roszczeniach z tytułu zachowku (zob. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 1985 r., III CZP 75/84, dostęp LEX).

Zgodnie z art. 993 k.c. przy obliczaniu zachowku nie uwzględnia się zapisów zwykłych i poleceń, natomiast dolicza się do spadku, stosownie do przepisów poniższych, darowizny uczynione przez spadkodawcę. Przy czym w art. 994 k.c. wyliczone są przypadki darowizn nie podlegających doliczeniu do spadku przy obliczaniu zachowku. Przy obliczaniu zachowku nie dolicza się do spadku drobnych darowizn, zwyczajowo w danych w stosunkach przyjętych, ani dokonanych przez więcej niż dziesięć lat, licząc wstecz od otwarcia spadku, darowizn na rzecz osób niebędących spadkobiercami albo uprawnionymi do zachowku.

Wskazać należy, iż żadna ze stron nie wskazywała na jakiegokolwiek darowizny poczynione przez spadkodawcę za jego życia. Dlatego też substrat zachowku równy jest czystej wartości spadku. Strony nie zgłosiły do rozliczenia żadnych długów spadkowych, w tym kosztów pogrzebu.

Za podstawę obliczenia należnego powódce zachowku należało zatem przyjąć wartość masy spadkowej wskazywanej przez strony. Spadkodawca pozostawił bowiem po sobie majątek. W toku postępowania ustalono, że w skład spadku po zmarłym K. Ż. wchodził udział w wysokości 1/2 w prawie własności lokalu nr (...) położonym przy ulica (...) w G., wraz z udziałem (...) związanym z własnością lokalu o wartości 35.500 zł. Wartość została ustalona w oparciu o opinię biegłego sądowego A. K. (2), którą Sąd uznał za pełnowartościowy środek dowodowy. Strony ostatecznie zastrzeżeń do opinii nie wnosiły.

Nadto do substratu zachowku zalicza się udział w wysokości $\frac{1}{2}$ zgromadzonych w kasetkach środków pieniężnych w postaci 7.000 złotych i 1230 dolarów. Jak pozwana na rozprawie w dniu 10 stycznia 2019 roku wskazała, środki zgromadzone w kasetkach zmarły prawdopodobnie zaczął zbierać odkąd jego dzieci zaczęły wyjeżdżać do S.. Przy czym zaznaczyła, że wówczas spadkodawca był w związku małżeńskim z J. Ż.. Powyższe potwierdziły zeznania świadka W. K.. Świadek M. K. podał, że dolary, które znajdowały się w kasetkach spadkodawca otrzymywał w prezentach. Dlatego też w ocenie Sądu pieniądze te należy poczytywać jako wspólność majątkową małżeńską zmarłego i J. Ż., tym bardziej, że w/w pozostawali małżeństwem przez prawie 30 lat. Stąd w skład majątku spadkowego wchodził ich udział w wysokości $\frac{1}{2}$. Przy czym jako wartość w dolarach przyjęto kwotę 3,3119 zł/1USD – vide tabela NBP na stronie (...) zgodnie z kursem dolara z dnia 2 lipca 2012 roku, zatem w kasetce po przeliczeniu na walutę polską znajdowała się równowartość 4.073,64 zł. Sąd przyjął ten dzień jako datę ustalenia kursu dolara do złotego z uwagi na wskazywaną przez świadków okoliczność podzielenia się tymi pieniędzmi po pogrzebie, organizowanym zwyczajowo na 3-4 dni po śmierci danej osoby, jednocześnie 1 lipca 2012 roku to była niedziela, podczas których w tutejszej kulturze chrześcijańskiej nie organizuje się pogrzebów.

Z powyższego rozrachunku wynika, że należny powodowi zachówek po zmarłym ojcu to 3.847,20 zł - jako rachunek [35.500 zł (udział w lokalu) + 5.536,82 zł ($\frac{1}{2}$ z pieniędzy z kasetki - 7.000 zł + 4.073,64 zł)] x $\frac{3}{16}$ (udział spadkowy powoda) x $\frac{1}{2}$ (współczynnik z art. 991 k.c.).

Jednakże kwotę w/w należało pomniejszyć o kwotę 1.893,57 zł, którą powód dostał przy podziale środków znajdujących się w kasetkach, tj. 900 zł i 993,57 zł (300 dolarów po kursie 3,3119 zł). Powód poprzez przejęcie po śmierci spadkodawcy części jego oszczędności sam zaspokoił się częściowo z tytułu przysługującego mu zachowku. Dlatego też należny powodowi zachówek wynosi 1.953,63 zł (3.847,20 zł – 1.893,57 zł).

Zauważyć należy, że powód i jego rodzeństwo podzieli również między siebie pamiątkowe monety (m.in. o nominale 200 zł, z P., z papierem), jednakże nie zgłosili roszczenia o ich rozliczenie. Nie udowodnili jaka była wartość zbioru monet ani też nie skonkretyzowali wielkości i składu kolekcji spadkodawcy. Podobnie z ruchomościami zawartymi w spisie. Nawet jeśli strony chciały uwzględnić ich wartość w zachowku to nie zgłosili wniosku o dokonanie ich wyceny. Oczywistym jest przy tym, że w przypadku ww. numizmatów ich wartości nie odpowiada wartości nominalnej danej monety.

Przypomnieć należy, że niniejsze postępowanie toczy się w ramach procesu cywilnego ze wszystkimi wynikającymi z tego konsekwencjami, w tym również co do obowiązku dowodzenia i ciężaru dowodu (art. 6 k.c.).

O odsetkach orzeczono zgodnie z pozwem na podstawie art. 481 k.p.c. Zachówek jest długiem pieniężnym i brak jest przepisu określającego termin jego wymagalności. Stąd też roszczenie z tytułu zachowku winno być spełnione przez zobowiązanego (pозwaną) niezwłocznie po wezwaniu przez uprawnionego do zachowku (powoda), o czym stanowi art. 455 k.c. Pozwana wezwaniu do zapłaty zachowku otrzymała w dniu 17 grudnia 2014 roku. Uwzględniając zatem wyznaczony przez powoda termin do zapłaty na dzień 20 grudnia 2014 roku stwierdzić należało, że pozwana w dniu następnym, tj. 21 grudnia 2014 roku pozostawała w zwłoce z zapłatą.

O kosztach orzeczono zgodnie z art. 100 k.p.c. zgodnie z zasadą stosunkowego rozdzielenia kosztów.

Z kwoty stanowiącej wartość przedmiotu (8.000 zł) sporu zasądzono 1.953,63 zł, co stanowi 24 % wartości przedmiotu sporu. Zgodnie z zasadą stosunkowego rozdzielenia kosztów procesu (art. 100 k.p.c.) strony powinny ponieść koszty w takim stopniu, w jakim sprawę przegrały – powód w 76 %, zaś pozwana w 24 %.

Na koszty w łącznej kwocie 3.117 zł złożyły się: opłata od pozwu – 400 zł, wynagrodzenie pełnomocnika pozwanej wraz z opłatą skarbową – 1.817 zł, uiszczona zaliczka przez powoda – 700 zł oraz uiszczona przez pozwana opłata od sprzeciwu od wyroku zaocznego – 200 zł.

Skoro pozwana sprawę przegrała w 24 % to winna zostać obciążona kosztami w kwocie 748,08 zł (3.117 zł x 24 %), skoro jednak faktycznie poniosła koszty w wysokości 2.017 zł, należy jej się zwrot różnicy w/w kwot, tj. 1268,92 zł (2.017 zł – 748,08 zł). Stąd pkt IV.

Brakującymi kosztami sądowymi [wynagrodzenie za przygotowanie i przekazanie informacji stanowiących tajemnicę bankową, wydatki na opinie biegłego ponad uiszczoną zaliczkę], Sąd po myśli art. 113 ust 1 u.k.s.c. w zw. art. 100 k.p.c. obciążył strony w stosunku jakim każdy z nich sprawę przegrał (pkt V wyroku).

/-/ SSR Adam Kowalczyk